

Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen

Parental restrictions on young minority Norwegians: prevalence and patterns in and out of school

Ingrid Smette

Postdoktor, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo
ingrid.smette@media.uio.no

Christer Hyggen

Forsker I, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet
Christer.Hyggen@oslomet.no

Anja Bredal

Forsker II, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet
anja.bredal@oslomet.no

Sammendrag

Nordiske studier har vist at minoritetsforeldre oftere enn majoritetsforeldre legger begrensninger på ungdom, og særlig jenter. Slike restriktive foreldrepraksiser utfordrer kjønnslikestilling og økende selvbestemmelse som premisser for foreldrepraksis i den norske velferdsstaten. Samtidig handler foreldrerestriksjoner også om beskyttelse, og grenseoppgangen mellom legitim beskyttelse og illegitim kontroll kan være vanskelig å trekke. I denne artikkelen undersøker vi omfanget av ulike former for foreldrerestriksjoner og hvordan disse varierer med minoritetsstatus, kjønn og alder, samt hvilke faktorer som kan bidra til å forklare forskjellene. Analysene er basert på data fra Ung i Oslo-studien 2018. I tråd med tidligere studier finner vi at det er særlig jenter med bakgrunn fra land i Asia og Afrika som utsettes for restriksjoner. Foreldres landbakgrunn, opplevd risiko i nabolag og religiøs tilhørighet bidrar til å forklare variasjon i restriksjoner knyttet til fritid. For skoleaktiviteter er det kun tilhørighet til islam og grad av religiositet som bidrar til å forklare restriksjoner. Et av studiens bidrag er å vise at andelen minoritetsjenter som opplever restriksjoner, reduseres lite ved myndighetsalder. Implikasjonene av dette funnet diskuterer vi avslutningsvis.

Nøkkelord

Minoritetsforeldre, kjønnssegregering, sosial kontroll, nordiske velferdsstater, barns rettigheter

English summary

Nordic studies have shown that minority parents more often than majority parents are restrictive with regard to young girls' participation in gender-mixed activities and relationships. Such restrictions challenge norms for child-rearing in the Nordic welfare state: gender equality and increasing self-determination with age. Parental restrictions may also involve protection, and the boundary between legitimate protection and illegitimate control may not always be clear-cut. In this article we explore the prevalence of parental restrictions and variation with regard to minority status, gender and age based on data from the Young in Oslo 2018 survey. We also analyse factors that contribute to explain restrictions statistically. In line with previous Nordic studies, we find that girls with backgrounds from countries in Asia and Africa experience more restrictions compared with other young people. The analyses also show that

parents' country of origin, religious affiliation, degree of religiosity, as well as perceptions of neighbourhood risk contribute to explaining restrictions outside of school. Only affiliation with Islam and degree of religiosity contribute to explaining restrictions on participation in school activities. A contribution of this study is to show that while the level of restrictions decreases with age for young people in general, this is not the case for minority girls. Implications of the findings are discussed.

Keywords

Minority parents, gender segregation, social control, Nordic welfare states, child rights

Innledning

De siste årene har det i Norge vært et stadig økende søkelys på restriktive og kjønnsdiskriminerende praksiser i barneoppdragelse og familieliv i minoritetsfamilier. Det kan dreie seg om at barn og unge ikke får lov til å delta i aktiviteter i og utenfor skole, eller ikke får lov til å ha kjæreste. Foreldres begrensning av jenters selvbestemmelse og handlingsrom av hensyn til døtres seksuelle ærbarhet og familiens sosiale omdømme (ære) er mye omtalt. Også gutters situasjon, og barn og unges rettigheter generelt, får oppmerksomhet. I politiske dokumenter omtales slike praksiser nå som negativ sosial kontroll, definert som «ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer» (Justis- og-beredskapsdepartementet, 2017; Kunnskapsdepartementet, 2019).

Med bakgrunn i den offentlige bekymringen undersøker vi i denne artikkelen utbredelsen av restriktive foreldrepraksiser i minoritets- og majoritetsfamilier basert på et datamateriale om ungdom i Oslo. Et utgangspunkt for vår studie er at restriktiv foreldrepraksis kan ha ulike motiver eller begrunnelser som ikke nødvendigvis handler om konformitet med en gruppes normer for kjønn og seksualitet. Vi vil derfor bruke *foreldrerestriksjoner* for å omtale regler og begrensninger foreldrene setter for barn og unge, et begrep som knytter an til det som i psykologisk litteratur omtales som foreldrekontroll (Schaefer, 1965; Smetana, 2017).

Hva som blir definert som for strenge restriksjoner og problematisk foreldrekontroll, vil nødvendigvis variere historisk og mellom samfunn (Shigeto, Grzywacz & Cui, 2019). I en norsk sammenheng vil en slik vurdering ha utgangspunkt i noen grunnleggende premisser i den norske velferdsstaten. Kjønnlikestilling er ett slikt premiss. At jenter og gutter har like muligheter til samvær med jevnaldrende og til å kunne delta i kjønnsblandede aktiviteter på skolen og i fritiden, blir sett på som en målestokk for unges likestilling (NOU 2019: 19; NOU 2012: 15). Et annet premiss som utfordres av visse former for foreldrerestriksjoner, er barns innflytelse på sitt eget liv. Både barneloven og FNs barnekonvensjon slår fast at barn har rett til medbestemmelse og selvbestemmelse, og at denne friheten skal øke ettersom de blir eldre og mer modne.

Foreldre som begrenser sine barns aktiviteter og innflytelse ut fra konservative kjønns- og seksualnormer, blir dermed sett på som å utfordre grunnleggende verdier i det norske samfunn samt å sette barns mulighet for sosial inkludering i fare. Slike utfordringer forbindes ofte med innvandrede minoritetsgrupper, men kan også komme fra miljøer i majoritetsbefolkningen, gjerne knyttet til religion.

Det er en rekke velkjente spenninger knyttet til, på den ene siden, rettslige og statlig forankrede normer for barns oppvekst, og, på den andre siden, prinsippet om respekt for foreldre og barns religiøse og filosofiske overbevisninger. For eksempel er den norske skolen ikke kjønnssegregert – i motsetning til skoler flere andre steder i verden. Det er dermed en forventning, og også i de aller fleste tilfeller et krav, om at gutter og jenter deltar sammen i undervisning og aktiviteter relatert til skolen. Mange innvandrede foreldre legger stor vekt

på at barna deres skal ta utdanning og gjøre det godt på skolen. Samtidig kan de oppleve at skolen, både med hensyn til læringsinnhold og verdigrunnlag, utfordrer deres ønske om å ivareta familiens kultur og identitet. Dette er blant annet dokumentert gjennom Friberg og Bjørnsets (2019) foreldreintervjuer. De viser at skolen, for en del foreldre, representerer både en mulighet og en trussel for deres oppdragerprosjekt, særlig med hensyn til seksualundervisning, men også med hensyn til kjønnsblandet kroppsøving og svømming. Aarset og Sandbæks (2009) fokusgruppestudie viste noe av det samme. Opplæringsloven § 2-3 a gir anledning til fritak fra deler av undervisningen som foreldre eller elever opplever som støtende eller krenkende. Det skal derimot ikke gis fritak fra opplæring om selve kunnskap-sinnholdet i ulike emner i læreplanen. Kjønnsblandet svømming er et eksempel på undervisning som noen vil oppleve som støtende, og der det er utfordrende å vurdere hvordan fritaksbestemmelsen skal anvendes.

Mindre framtrødende i debatten om restriktiv foreldre praksis er spenningen mellom unges selvbestemmelse og behov for beskyttelse. I norsk lovverk er det for eksempel tydelig at unges rett til selvbestemmelse når det gjelder seksualitet, er balansert mot at unge kan trenge beskyttelse. Den seksuelle lavalderen på 16 år skal sikre at barn og unge ikke deltar i seksuelle handlinger før de er modne for det, og den skal beskytte mot seksuelle overgrep og press (Mossige, Smette & Torgersen, 2006).

Statens rolle som den som har legitimitet til å definere hvor grensen går mellom henholdsvis respekt for foreldres livssyn og unges rett til likeverdig deltakelse, og mellom unges rett til selvbestemmelse og behov for beskyttelse, står sterkt i alle de nordiske landene (se Berggren & Trägårdh, 2010; Andresen et al., 2010). Det er derfor ikke overraskende at vi finner offentlig bekymring for minoritetsforeldres restriksjoner også i Danmark og Sverige (Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2017; Ungdomsstyrelsen, 2009). Denne bekymringen har resultert i en rekke kartleggingsstudier på oppdrag fra myndighetene. Sverige var tidlig ute med å undersøke omfang av det som der kalles æresrelatert vold og undertrykking, der strenge foreldre restriksjoner inngår (Schlytter, Högdin, Ghadimi & Backlund, 2009). Danske forskere har kartlagt omfanget av det som der kalles sosial kontroll, herunder restriksjoner på deltakelse i kjønnsblandede aktiviteter og relasjoner, både for ungdom og unge voksne (Følner, Johansen & Hansen, 2018) og barn i grunnskolen (Jensen, Følner, Egede Hansen & Tufte, 2018). I Norge er foreldre restriksjoner kartlagt i en studie av unge med innvandrerforeldre (CILS-NOR) (Friberg & Bjørnset, 2019) og i en undersøkelse om vold og overgrep (Hafstad & Augusti, 2019). Disse og øvrige nordiske studier presenteres nærmere under.

I denne artikkelen analyserer vi data fra Ung i Oslo 2018, en selvrapporteringsstudie gjennomført blant elever i Oslo i alderen 13–18 år. Denne undersøkelsen inneholdt spørsmål om hvor restriktive foreldre er når det gjelder relasjoner til jevnaldrende på fritiden og deltakelse i aktiviteter i skolesammenheng. Av de som deltok i undersøkelsen, hadde 35 prosent det vi vil kalle minoritetsbakgrunn, definert som det å ha to foreldre født i utlandet. Majoritetsungdom er da altså unge med en eller to foreldre født i Norge.

Hensikten med denne artikkelen er å kartlegge omfanget av unge som opplever at foreldre begrenser deres deltakelse i aktiviteter og relasjoner som kan tenkes å utfordre konservative kjønns- og seksualitetsnormer. Artikkelen bidrar med analyser av både fritids- og skolerestriksjoner, noe som ikke tidligere er gjort i en norsk sammenheng. Videre er hensikten med artikkelen å undersøke hvordan omfanget av restriksjoner endrer seg gjennom tenårene for ulike kategorier ungdom. Noen begrensninger kan oppfattes som legitime å pålegge en 14-åring, men ikke en 18-åring. Vår studie bidrar dermed til en diskusjon om grenseoppganger mellom legitim beskyttelse og illegitim kontroll. Endelig er hensikten å

studere hvilke individuelle, kulturelle og strukturelle faktorer som har sammenheng med foreldrerestriksjoner. Her bidrar studien med kunnskap om i hvilken grad de samme faktorene har betydning for gutter og jenter, og for restriksjoner på ulike arenaer.

Tidligere studier

I det følgende vil vi presentere studier fra Norden som har undersøkt omfanget av ulike former for foreldrerestriksjoner. Vi konsentrerer oss om kvantitative studier, selv om det også finnes flere kvalitative undersøkelser (se for eksempel Bredal, 2011, Bredal & Melby, 2018). Vi går gjennom studiene land for land og refererer til de begrepene for minoritetsbakgrunn og foreldrerestriksjoner som brukes i den enkelte undersøkelsen.

Sverige

Sverige var tidligst ute blant de nordiske landene med å gjennomføre spesifikke kartleggingsstudier av ungdom med innvandrerbakgrunn og deres erfaringer med foreldrerestriksjoner. Högdin (2006) undersøker i hvilken grad unge med innvandrerbakgrunn i alderen 13–15 år blir begrenset fra å delta i sosiale aktiviteter og i visse pedagogiske aktiviteter i skolen. Studien viser at det er betydelige forskjeller mellom ungdom avhengig av foreldrenes fødeland. Ungdommer med bakgrunn fra Asia, Midtøsten og Afrika rapporterte at de fikk delta i mindre grad enn andre, og at det i hovedsak var jenter som ikke fikk delta.

Flere av de svenske studiene plasserer foreldrerestriksjoner i en kontekst av æresrelatert kontroll og vold. Et tidlig eksempel er Socialstyrelsens surveyundersøkelse av elever i 17-årsalderen (Socialstyrelsen, 2007), som ble fulgt opp av en survey gjennomført blant ungdom i alderen 15 år i Stockholm (Schlytter et al., 2009). Forfatterne utvikler her en teoretisk modell der ulike typer restriksjoner indikerer ulike grader av kontroll i en æresrelatert kontekst, inkludert restriksjoner på skole- og fritidsaktiviteter (Schlytter et al., 2009, s. 8–9). I en artikkel om vennsapsrelasjoner basert på dette materialet finner Ghadimi (2019) at 17 prosent av de utenlandsfødte jentene aldri får omgås guttevenner på fritiden, mens om lag halvparten har begrensninger på omgang med gutter. Blant jenter født i Sverige med utenlandsfødte foreldre er andelen som aldri får lov til å omgås gutter, noe lavere (10 prosent), mens andelen som har begrensninger, er den samme.

En ny svensk undersøkelse ble gjennomført i 2017 blant ungdommer på 14 og 15 år fra Göteborg, Malmö og Stockholm (Baianstovu, Strid, Gramnaes, Cinthio & Enelo, 2019). I analysene skiller forskerne mellom to hovedkategorier av begrensninger: relasjons- og seksualitetsbegrensninger (vente med å ha sex, ikke vennsapsrelasjoner på tvers av kjønn) og hverdagsbegrensninger (deltakelse i skoleaktiviteter, fritidsaktiviteter). Studien viste at jenter opplevde flere former for relasjons- og seksualitetsbegrensninger enn gutter, og at det var vanligere med hverdagsbegrensninger knyttet til fritiden enn til skolen.

Danmark

I Danmark er det gjennomført to undersøkelser av det som omtales som (negativ) sosial kontroll og æresrelaterte konflikter blant minoritetsdanske unge (ALS-Research, 2011; Følner et al., 2018). Studien inkluderer unge med majoritetsdanske foreldre som sammenligningsgruppe. Den første studien (ALS-Research, 2011) undersøkte blant annet minoritetsungdoms opplevelse av begrensninger på seksuell frihet og mulighet til å velge ektefelle. Utvalget bestod av unge i alderen 15–20 år. Studien viste at det var svært få unge med majoritetsdanske foreldre som rapporterte at de ikke fikk lov til å ha kjæreste, eller lignende former for foreldrekontroll. Unge som var født og oppvokst i Danmark med innvandrede for-

eldre (andregenerasjon), opplevde mer kontroll enn unge som selv hadde innvandret (førstegenerasjon). Gutter i andregenerasjon rapporterte om kontroll av betydelig omfang, selv om jentene var mest utsatt. I den andre studien (Følner et al., 2018) rapporterte 37 prosent av jenter som er definert som ikke-vestlige, og 24 prosent av gutter som er definert som ikke-vestlige, i alderen 15–17 at de hadde begrenset selvbestemmelse når det gjaldt valg av kjæreste eller ektefelle. For unge med vestlig eller dansk opprinnelse var prosentandelen henholdsvis 6 og 4. For aldersgruppen 18–29 år var andelen 23 prosent for ikke-vestlige kvinner og 16 prosent for ikke-vestlige menn, mot henholdsvis 4 og 5 prosent for kvinner og menn med vestlig eller dansk bakgrunn.

Norge

I Norge har det vært gjennomført flere generelle ungdomsundersøkelser som berører temaet foreldrerestriksjoner. Et tidlig bidrag er Øias (1998) analyser av data fra Ung i Oslo 1996. Respondentene var i hovedsak mellom 14 og 17 år. I analysene skiller Øia mellom unge med norsk, vietnamesisk, marokkansk og pakistansk bakgrunn. Analysene viser at foreldrene jevnt over har mest innsikt i hva jenter gjør, og begrenser dem mest, uavhengig av landbakgrunn, og at de største forskjellene basert på landbakgrunn finnes mellom gutter. I en videre analyse av det samme materialet undersøker Øia (1999) omfanget av ulike restriksjoner. Analysene viser store forskjeller, både mellom kjønn og mellom landgrupper. Et eksempel er spørsmålet om å få lov til å overnatte uten voksne til stede. Her svarer 86 prosent av guttene og 64 prosent av jentene med norskfødte foreldre at de får lov, mens bare 10 prosent av jentene med pakistanske foreldre oppgir at de får lov (Øia, 1999, s. 239). Ung i Oslo ble gjentatt ti år senere, i 2006. Analyser av foreldrerestriksjoner basert på disse dataene fokuserer på ungdommer med somalisk og tamilsk bakgrunn i samme aldersspenn som i den tidligere studien som en del av et større sammenlignende prosjekt (Engebrigtsen & Fuglerud, 2004, 2009). I analysene finner Engebrigtsen og Fuglerud betydelige forskjeller med hensyn til grad av foreldrekontroll mellom disse to minoritetsgruppene. Totalt sett opplever tamilske ungdommer mer foreldrekontroll enn de somaliske. Tamilske jenter er de som opplever høyest grad av kontroll, men kjønnsforskjellen er langt mindre blant de tamilske ungdommene enn blant de somaliske.

De to nyeste studiene fra Norge tar for seg fenomenet foreldrerestriksjoner under overskriften sosial kontroll. Hafstad og Augusti (2019) bygger på data fra survey-undersøkelsen *Ungdommers erfaringer med vold og overgrep i oppveksten* (UEVO-studien), som omfatter ungdommer i alderen 12–16 år. Studien opererer med Norge, Norden, Europa og utenfor Europa som kategorier for foreldres landbakgrunn. I denne studien forstås sosial kontroll som uttrykk for manglende selvbestemmelse. Ungdom defineres som utsatt for sosial kontroll hvis de rapporterer at de ikke får velge selv på viktige områder i livet (s. 133). I likhet med andre studier viser denne undersøkelsen at det særlig er når det gjelder å få bestemme selv om man vil ha kjæreste, at det er store forskjeller mellom ungdommer med og uten minoritetsbakgrunn. Også her er det jenter med bakgrunn fra land utenfor Europa som begrenses i størst grad.

Foreldrerestriksjoner studeres som sosial kontroll også i den norske delen av en internasjonal studie av barn av innvandrere (CILS-NOR) (Friberg & Bjørnset, 2019). Her er ungdommer med og uten innvandrerbakgrunn i alderen 16–17 år (elever på Vg1) spurt om deres egne og foreldrenes holdninger til seksualitet og kjønnsroller samt om foreldrerestriksjoner. Studien benytter en kombinasjon av landgrupper (Vest-Europa, Øst-Europa, Latin-Amerika, Midtøsten og Nord-Afrika, Somalia, Afrika sør for Sahara, Øst-, Sør- og Sørøst-Asia) og enkeltland (Pakistan, Somalia og Sri Lanka) som kategorier for foreldres landbak-

grunn. Rapporten dokumenterer at det i en del innvandrergupper er langt mer konservative holdninger til unges, og særlig jenters, seksualitet og relasjoner mellom kjønnene enn i den øvrige befolkningen. For å undersøke foreldrerestriksjoner benyttes to spørsmål der de unge bes om å ta stilling til utsagnene «Jeg får sjelden lov til å være sammen med venner på fritiden» og «Foreldrene mine vil ikke at jeg skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden, uten at det er voksne til stede». Gutter er noe mer utsatt for restriksjoner med hensyn til å være sammen med venner, mens jenter oftere opplever restriksjoner på å være sammen med noen av det motsatte kjønn uten voksenoppsyn. Analysene viser at landbakgrunn har en direkte effekt på sannsynlighet for foreldrerestriksjoner. Dette gjelder unge med foreldre født i Pakistan, Midtøsten og Nord-Afrika, Somalia, Sri Lanka og Sør- og Øst-Asia. De som selv er født i utlandet, er mer utsatt for foreldrerestriksjoner enn de som er født i Norge. Studien finner også at unge med foreldre med sterkere hjemlandsorientering og sterkere religiøsitet i større grad rapporterer om strenge foreldrerestriksjoner (Friberg & Bjørnset, 2019, s. 67).

Det er altså godt dokumentert at en del minoritetsforeldre begrenser sine barns, og særlig jenters, involvering i en del aktiviteter og relasjoner i større grad enn majoritetsforeldre. Til tross for det store aldersspennet blant respondentgruppene (12–29 år) har eksisterende studier i liten grad fokusert på hvordan omfanget av foreldrerestriksjoner henger sammen med unges alder. Eksisterende studier forholder seg dermed i liten grad til ulike begrunnelser for foreldres kontroll, som vi var inne på tidligere: hvilke restriksjoner som kan være begrunnet med å sørge for en rimelig beskyttelse ut fra den unges alder, og hva som kan tolkes som brudd på unges rett til selvbestemmelse og deltakelse.

I vår studie vil vi analysere hvordan foreldrerestriksjoner endrer seg med alder for både jenter og gutter med minoritets- og majoritetsbakgrunn. Vi vil også analysere i hvilken grad mønstrene når det gjelder alder og kjønn, varierer med hvilke arenaer – fritids- eller skolearenaen – restriksjonene knytter seg til.

Forklaringer på strenge foreldrerestriksjoner

I de eksisterende nordiske studiene har man i ulik grad hatt mulighet til å undersøke statistisk hvilke faktorer som kan bidra til å forklare variasjon i foreldrerestriksjoner. Forhold som introduseres som mulige forklaringer, knytter seg hovedsakelig til normer for kjønn og seksualitet, religiøse normer, foreldres botid, sosioøkonomiske status og grad av integrering.

Et gjennomgående funn er at jenter og unge kvinner opplever flere restriksjoner enn gutter og unge menn, og at kjønnsforskjellen er særlig stor i noen minoritetsgrupper. I litteraturen kobles dette til normer for kjønn og seksualitet med vekt på kvinners seksuelle ærbarhet. Selv om seksuell avholdenhet kan være et ideal for både kvinner og menn innen de aktuelle minoritetsgruppene, er kyskhetskravet særlig sterkt for kvinner som forventes å være jomfru til de gifter seg. Kontroll av unge kvinners seksualitet blir derfor et viktig anliggende for foreldrene, noe som blant annet ivaretas gjennom kjønnssegregering. I familier som preges av en kollektivistisk og patriarkalsk æreslogikk, vil slik kontroll være helt sentral for å ivareta slektas felles sosiale anseelse eller ære. Flere studier har derfor studert foreldrerestriksjoner innenfor konteksten av æresrelatert vold og kontroll (Baianstovu et al., 2019; Bredal, 2011, Bredal & Melby, 2018; Gill, 2014; Idriss & Abbas, 2011; Schlytter et al., 2009). Relevant i denne sammenhengen er studier som viser at når storfamilien har en sentral plass i sosial organisering, ønsker foreldre gjerne at barn og unge skal inngå i jevnalderrelasjoner innenfor storfamilien heller enn utenfor fordi disse er lettere å ha oversikt over og kontrollere for foreldrene (Brown & Mounts, 2007, s. 5).

Konservative kjønns- og seksualnormer generelt, og kontroll av kvinners seksualitet spesielt, kan også være begrunnet av eller legitimert med religiøse normer. Patriarkalske normer og tolkninger har tradisjonelt preget de fleste religioner, selv om dagens tolkningsmangfold er betydelig, blant annet i islam, som mange innvandrere i Norge bekjenner seg til. Forskningen skiller imidlertid sjelden mellom ulike tolkningstradisjoner, men begrenser seg enten kun til trosretning eller også grad av religiøsitet. Mens noen studier av foreldrerestriksjoner har fokusert på islam spesielt (de Knop, Theeboom, Wittock & de Martelaer, 1996; Pfister, 2000; Walseth & Fasting, 2003), finner andre studier en mer generell sammenheng mellom foreldres religiøsitet og strengere restriksjoner for de unge. Dette gjelder begge kjønn, men i særdeleshet for jenter (Friberg & Bjørnset, 2019; Følner et al., 2018).

Foreldrerestriksjoner forstås altså som resultat av kulturelle eller religiøse normer som preger familier med bakgrunn fra visse land. Slike kulturelle forklaringer har blitt kritisert for å være generaliserende og ufullstendige, idet de ikke tar hensyn til andre medierende faktorer som bidrar til å forklare variasjon også innenfor grupper med samme landbakgrunn. Et eksempel er Baianstovu og medforfatteres (2019, s. 171–182) argument om at sosioøkonomisk marginalisering, migrasjonsrelatert problematikk, psykiske helseplager og misbruk kan bidra til å reprodusere eller forsterke sosiale og kulturelle overbevisninger. I forlengelsen av dette konkluderer forfatterne med lukkethet (*inneslutning*) som en sentral mekanisme for å forstå æresrelatert vold og undertrykkelse. Lukkethet innebærer mangel på relasjoner og forbindelser med andre utenfor minoritetsgruppe og at man dermed blir både sosialt og økonomisk avhengig av denne. Det motsatte, mobilitet, bidrar til å svekke normer som kan lede til vold og voldsbruk, som for eksempel kyskhetsnormer for jenter.

På en lignende måte diskuterer Friberg og Bjørnset (2019) integrasjon som en strukturell faktor som kan bidra til å forklare strenge foreldrerestriksjoner. Familier som er lite integrert, enten på grunn av svak arbeidsmarkedstilknytning eller kortere botid, har gjerne ikke hatt mulighet til å etablere et sosialt nettverk og kan dermed bli usikre på hvem barna bør omgås. De framhever imidlertid at botid er den faktoren som er mest avgjørende for endringer i mer liberal retning (Friberg & Bjørnset, 2019, s. 148).

Friberg og Bjørnset (2019) inkluderer også andre typer forklaringer og finner blant annet at unges egne ressurser og forhandlingsposisjon, i form av gode karakterer i skolen, til en viss grad kan fungere som beskyttelse mot strenge restriksjoner. I tillegg finnes det også forskning som viser at kjennetegn ved nærmiljø har betydning. Foreldre med barn som vokser opp i mer belastede strøk, bekymrer seg mer for sine barn og bruker generelt strengere kontroll enn foreldre med barn og unge som vokser opp i mindre belastede strøk (Lee et al., 2014; Romich, 2009).

I vår studie vil vi undersøke i hvilken grad vi finner støtte for ulike forklaringer på foreldrerestriksjoner i våre data. Vi vil også gå nærmere inn på og søke å forklare forskjeller mellom innvandrergupper når det gjelder ulik grad av kontroll av gutter og jenter.

Problemstillinger

Vi undersøker tre hovedspørsmål knyttet til restriksjoner:

1. Hvor mange jenter og gutter med og uten minoritetsbakgrunn opplever at foreldrene setter restriksjoner på deltakelse i kjønnsblandede aktiviteter og relasjoner i og utenfor skolen?
2. Endrer andelen som opplever slike foreldrerestriksjoner seg med ungdommenes alder?
3. Hvilke individuelle, kulturelle og strukturelle faktorer kan bidra til å forklare jenter og gutters erfaring med foreldrerestriksjoner på skolen og fritiden?

Data og analyse

Problemstillingene undersøkes gjennom data fra ungdomsundersøkelsen Ung i Oslo 2018 (Bakken, 2018). Dette er en spørreundersøkelse gjennomført blant elever på 84 Oslo-skoler. Totalt deltok 25 348 elever fra 8. trinn i ungdomsskolen til Vg3 på videregående skole. Datakvaliteten vurderes som svært god. Svarprosenten på skolene som deltok, er 74. Alle elevene som deltok i undersøkelsen, besvarte Ungdatas grunnmodul. For å begrense omfanget av undersøkelsen for den enkelte elev ble randomiserte underutvalg gitt utvalgte tilleggsmoduler med spørsmål som dekket spesielle temaer. For vårt formål tar vi utgangspunkt i et underutvalg som besvarte en utvidet modul om oppdragelse. Underutvalget utgjør 8250 elever, omtrent likt fordelt mellom elever på ungdomsskolen og på videregående skole. Hele dette underutvalget tas i bruk for de deskriptive analysene. Fordi spørsmål om foreldres fødeland kun ble stilt til elever i videregående skole, vil deler av analysen kun omfatte denne delen av utvalget (n=3599).

Spørreskjemaet inneholdt en rekke spørsmål om restriksjoner som foreldrene setter på ungdommens fritidsaktiviteter og for utvalgte skoleaktiviteter. Spørsmålene vi utviklet, tok blant annet utgangspunkt i spørsmål brukt i den svenske undersøkelsen fra 2009 (Schlytter et al., 2009). Vi brukte også noen av de samme spørsmålene som ble brukt i CILS-NOR-undersøkelsen (Friberg & Bjørnset, 2019).

Avhengige variabler

Vi brukte to sett av avhengige variabler. Det ene settet handlet om foreldres restriksjoner med hensyn til samvær og relasjoner med jevnaldrende på fritiden, som ble kartlagt gjennom fire spørsmål. Tre av spørsmålene hadde svaralternativene ja/nei og lyder som følger: (1) Får du lov til å overnatte på steder hvor det er både gutter og jenter, uten at det er voksne til stede? (2) Får du lov til å være ute om kvelden sammen med venner? (3) Får du lov til å ha en kjæreste? Den fjerde indikatoren er basert på en påstand med fire svaralternativer som varierte fra «Stemmer veldig godt» til «Stemmer veldig dårlig»: (4) Foreldrene mine vil ikke at jeg skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden, uten at det er voksne til stede. Denne indikatoren er hentet fra Friberg og Bjørnset (2019). Vi tolker de som sa at dette utsagnet «stemmer godt» eller «veldig godt», som at de ikke får lov. I de multivariate analysene gjør vi et skille mellom de som svarte at de ikke får lov på minst ett av disse spørsmålene, og de som svarte at ingen av disse restriksjonene gjelder dem.

Det andre settet av avhengige variabler handler om foreldres restriksjoner knyttet til deltakelse i utvalgte kjønnsblandede aktiviteter i skolen. Også her brukte vi fire spørsmål, som handler om hvorvidt ungdommene får lov av foreldrene å delta i følgende skoleaktiviteter: (1) leirskole/klassetur med overnatting, (2) skoleball, (3) sex- og samlivsundervisning og (4) svømming når jenter og gutter er sammen. Svaralternativene var «Nei, helt sikkert ikke», «Nei, det tror jeg ikke», «Ja, det tror jeg» og «Ja, helt sikkert». Alle som svarte «Nei, helt sikkert ikke» eller «Nei, det tror jeg ikke», betraktes som utsatt for restriksjoner. Alle som er kodet som «Nei» på minst ett av disse fire spørsmålene, er i de multivariate analysene gruppert sammen, i kontrast til de som svarte at de får lov til å delta på samtlige av disse kjønnsblandede aktivitetene i skolen.

Uavhengige variabler¹

Elevenes klasstrinn brukes som en indikator på alder. Vi måler elevenes klasstrinn fra 8. på ungdomsskolen til og med Vg3 på videregående skole. Elevene er vanligvis 13 til 16 år

1. Beskrivende statistikk for variabler presenteres i appendikset.

når de går på ungdomsskolen og 16 til 19 år på videregående skole.

Som indikator på familiens sosioøkonomiske status bruker vi et samlemål som fanger opp ulike former for ressurser som ungdommer har tilgang til gjennom foreldrene sine. Dette er basert på opplysninger om fars og mors utdanningsnivå, antall bøker i hjemmet og fire spørsmål fra Family Affluence Scale II (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016). Målet varierer fra 0 (lavest) til 3 (høyest). Vi bruker i tillegg et mål på fars yrkestilknytning der vi ber de unge om å rapportere om faren er i jobb eller ikke, som en kombinert indikasjon på familiens sosioøkonomiske status og integrering. I de tilfellene der fars yrkestilknytning ikke er oppgitt, benytter vi mors yrkestilknytning.

Vi benyttet to spørsmål om religiøsitet: Det første spørsmålet er «Hvilken trosretning tilhører du?» Her kunne ungdommene velge mellom «Ingen», «Kristendommen», «Islam», «Hinduismen», «Buddhismen» og «Annet». Det andre spørsmålet lyder: «Hvor mye betyr religion for hvordan du lever livet ditt til daglig?» Svaralternativene var: «Det er ikke viktig», «Det betyr ganske lite», «Det betyr ganske mye» og «Det er svært viktig».

For å beskrive nabolaget bruker vi svar på spørsmålet «Når du er ute om kvelden, opplever du det som trygt å ferdes i nabolaget der du bor?». Vi bruker svaralternativet «Nei, jeg føler meg utrygg» som indikasjon på et utrygt nabolag.

Som indikasjon på foreldres involvering i barnas sosiale relasjoner bruker vi et spørsmål om hvorvidt de unge opplever at foreldrene kjenner de fleste av deres venner (Ja/ Nei).

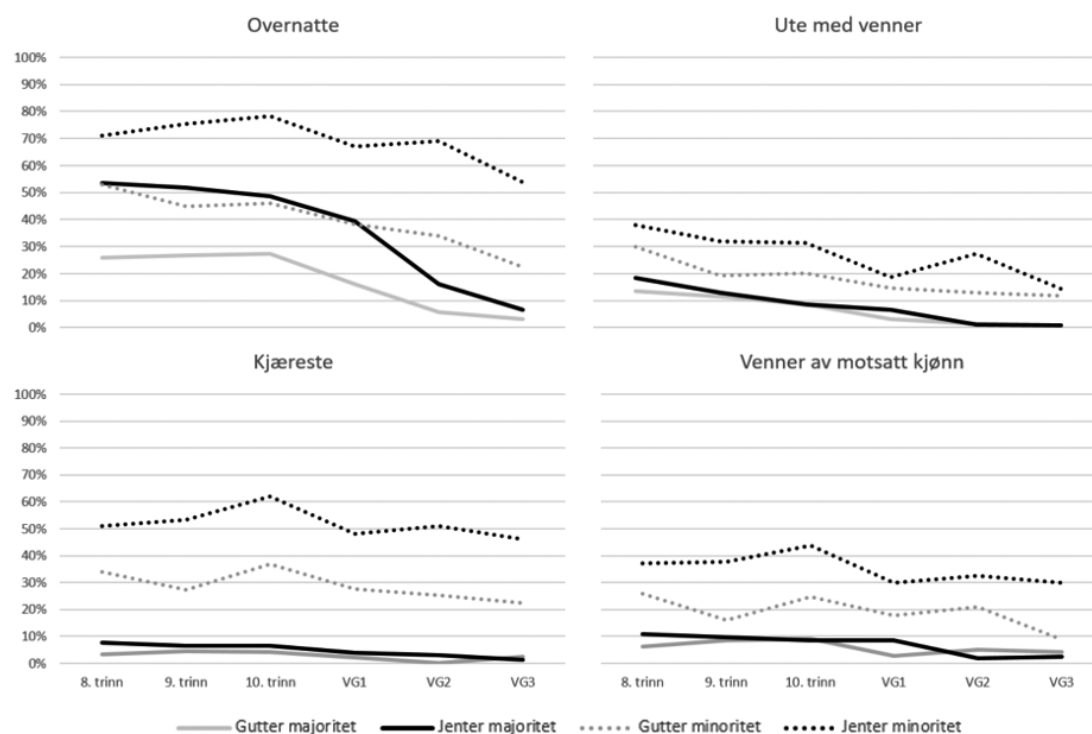
For å beskrive skoleprestasjoner bruker vi et gjennomsnitt av selvrappporterte karakterer i fagene norsk, matte og engelsk (1 til 6).

Landbakgrunn ble målt med spørsmål om hvilket land henholdsvis mor og far er født i. Hvis en av eller begge foreldrene er født i Norge, omtaler vi ungdommene som «majoritetsungdom», mens «minoritetsungdom» har to utenlandsfødte foreldre. Blant respondenter med minoritetsbakgrunn som oppga at begge foreldrene er født i samme land, regnes dette landet som familiens opprinnelsesland. Hvis foreldrene derimot er født i ulike land, har vi gjort en tilfeldig sortering der halvparten får morens land som familiens landbakgrunn, mens den andre halvparten får farens land.

I vår analyse bruker vi en kombinasjon av enkeltland (Sri Lanka, Pakistan og Somalia) og fem geografiske landområder (Vest-Europa, Øst-Europa, Afrika, Asia og Sør-Amerika) (United Nations, 2019). Vi velger enkeltland i de tilfellene der vi har minst omtrent 100 respondenter.

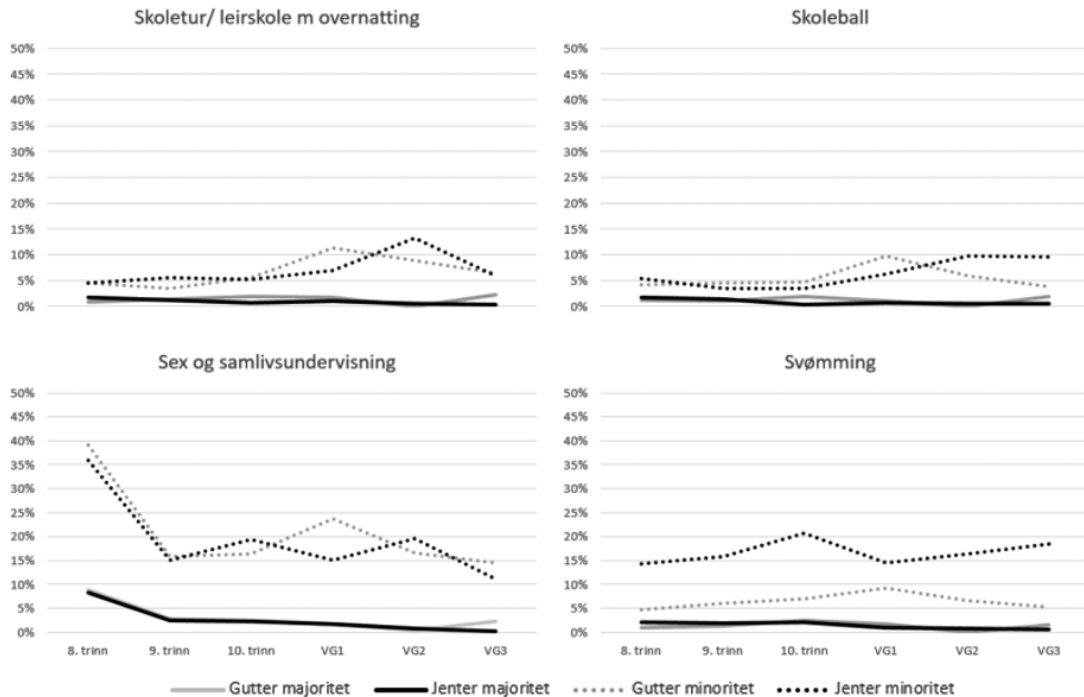
Analysen

Hvor mange gutter og jenter med og uten minoritetsbakgrunn opplever at foreldrene deres ikke gir dem lov til å delta i aktiviteter i og utenfor skole? Figur 1 viser resultatene for det som har med fritiden å gjøre. Figuren tegner et svært grovt bilde av forskjeller i opplevde restriksjoner mellom majoritetsgutter og -jenter og minoritetsgutter og -jenter etter hvert som de blir eldre. Når det gjelder unge med majoritetsbakgrunn er det svært få kjønnsforskjeller i opplevde foreldrestriksjoner med unntak av det å få lov til å overnatte på steder der det både er gutter og jenter uten at det er voksne til stede. Her var det betydelig flere gutter enn jenter som sa at foreldrene vil gi dem lov, men forskjellene reduseres med økende alder og er i praksis ikke-eksisterende i siste året på videregående. For unge med majoritetsbakgrunn oppheves restriksjonene generelt gradvis med økende alder.

Figur 1 Andelen gutter og jenter med majoritets- og minoritetsbakgrunn på ulike klassetrinn som ikke får lov til å: overnatte på steder hvor det er både gutter og jenter uten at det er voksne til stede (n=7049), være ute om kvelden med venner (7217), ha kjæreste (7114) og være sammen med noen av det motsatte kjønn uten at det er voksne til stede (N=7114).

Når vi så ser på unge med minoritetsbakgrunn, ser vi at denne gruppen jevnt over opplever flere begrensninger i fritiden sammenlignet med unge med majoritetsbakgrunn. Kjønnsforskjellene er større, og de er til dels svært store. I begynnelsen av tenårene sa henholdsvis drøyt halvparten av guttene og 70 prosent av jentene at de ikke får lov til å overnatte på steder der det er gutter og jenter uten at det er foreldre til stede. I slutten av tenårene gjelder dette henholdsvis hver femte gutt og fortsatt mer enn halvparten av jentene. Selv om det også i gruppen med minoritetsbakgrunn er slik at flere får lov til å overnatte etter hvert som de blir eldre, øker kjønnsforskjellene med økende alder. Det er også betydelig flere jenter enn gutter som ikke får lov til å ha kjæreste. På begynnelsen av ungdomsskolen gjelder dette drøyt 30 prosent av guttene og over halvparten av jentene. Mens andelen gutter som ikke får lov til å ha kjæreste, synker noe med økende alder, er andelen jenter som ikke får lov, relativt stabil mot slutten av videregående skole. Et tilsvarende mønster ser vi når det gjelder hvorvidt minoritetsguttene og -jentene får lov til å være sammen med venner av motsatt kjønn. Nesten fire av ti jenter får ikke lov til å være sammen med venner av motsatt kjønn når de går i 8. trinn, og det gjelder fortsatt så mange som tre av ti når de går siste året på videregående skole.

Figur 2 Andelen unge gutter og jenter med majoritets- og minoritetsbakgrunn på ulike klasse-trinn som ikke får lov til å være med på følgende skoleaktiviteter: leirskole/klasetur med overnatting (n=7202), skoleball (n=7162), sex- og samlivsundervisning (7092), svømming når jenter og gutter er sammen (7155). (Merk: Y-akse går til 50 %).

Figur 2 viser hvor mange som ikke får lov av foreldrene sine til å være med på ulike skoleaktiviteter. Det er generelt færre som opplever foreldrerestriksjoner på aktiviteter relatert til skolen sammenlignet med fritidsområdet, også blant unge med minoritetsbakgrunn. Med unntak av deltakelse i svømmeundervisning der både gutter og jenter er til stede, ser vi ingen gjennomgående kjønnsforskjeller i foreldrerestriksjoner på deltakelse i kjønnsblandede skoleaktiviteter gjennom ungdoms- og videregående skole blant de med minoritetsbakgrunn. 15 prosent av minoritetsjentene får ikke lov av sine foreldre til å delta i kjønnsblandet svømmeundervisning, mens dette bare gjelder 5 prosent av guttene. Vi noterer oss for øvrig en tendens til økning i opplevde begrensninger på deltakelse på skoleball og i svømmeundervisning for minoritetsjenter med økende alder.

For å forklare de observerte forskjellene i opplevde foreldrerestriksjoner gjennomførte vi multivariate analyser på utvalget som gikk på videregående skole der vi tar hensyn til kjennetegn ved foreldre og ungdommene selv².

2. Modellene er testet ved bruk av lineær regresjon på en uveid additiv indeks bestående av de fire indikatorene (0–4). Denne testen viser resultater i samme retning og tilsvarende signifikansnivå for de uavhengige variablene. Disse testene kan oversendes på forespørsel.

Tabell 1. Sannsynlighet for opplevde restriksjoner i samvær med venner og jevnaldrende på fritiden blant unge fra Vg1 til Vg3 på videregående skole. Trinnvis logistisk regresjon (n=2137).

	Alle				Gutter				Jenter			
	Modell A		Modell B		Modell A		Modell B		Modell A		Modell B	
	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig
Kjønn (1=jente)	2,17	***	2,41	***	-		-		-		-	
Klassetrinn (Vg1-Vg3)	0,44	***	0,43	***	0,60	***	0,56	***	0,34	***	0,33	***
Sosioøkonomisk status (0-3)	0,67	***	0,82		0,77		0,95		0,60	***	0,74	
Er far i jobb nå? (1=ja)	0,94		0,93		1,04		1,06		0,85		0,81	
Religion eller trosretning (ref. ingen)												
Kristendom	1,21		1,25		0,86		0,84		1,58	*	1,67	**
Islam	5,43	***	2,45	***	2,95	***	1,31		12,16	***	5,47	***
Hinduisme	5,87	***	0,89		2,74	*	0,17		13,49	***	2,61	
Buddhisme	1,76		0,74		3,48		2,27		1,46		0,38	
Annet	1,87	*	1,32		1,07		0,60		2,88	**	2,29	
Religiøs betydning (0-3)	1,32	**	1,17		1,45	**	1,25		1,23		1,10	
Utrygt nabolag (1=ja)	1,35	*	1,22		1,54		1,39		1,28		1,17	
Foreldre kjenner de fleste vennene (1=ja)	0,72	*	0,75		0,83		0,80		0,70		0,70	
Skolekarakterer (1-6)	0,85	*	0,86	*	0,92		0,90		0,85		0,82	
Landbakgrunn (ref. Norge)												
Vest-Europa			2,38	*			2,06				2,46	*
Øst-Europa			1,47				0,86				1,31	
Afrika			2,58	**			3,04	**			2,30	
Asia			4,53	***			3,25	***			7,26	***
Sør-Amerika			1,95				1,88				1,80	
Sri Lanka			11,58	***			28,01	***			8,20	**
Pakistan			7,30	***			14,03	***			3,75	**
Somalia			2,69	*			2,07				5,75	**
R ² Cox & Snell	0,24		0,27		0,16		0,21		0,30		0,32	

Signifikansnivå: ***p<0,001, **p<0,01, *p<0,05

Tabell 1 viser resultatene fra en multivariat logistisk regresjon på sannsynligheten for å oppleve foreldre restriksjoner på fritiden. Regresjonen viser relative forskjeller i sannsynlighet. Tabellen presenterer to modeller (modell A og B) for henholdsvis hele utvalget og separat for gutter og jenter. Modell A inkluderer informasjon om kjønn, familiens sosioøkonomiske status, hvorvidt foreldre er i jobb eller ikke, trosretning, religiøs betydning i livet, opplevd trygghet i nabolaget, om foreldrene kjenner de fleste vennene deres, og gjennomsnittskarakterer. Modell B inkluderer i tillegg landbakgrunn.

Resultatene viser at det er generelle kjønnsforskjeller i sannsynlighet for å oppleve foreldrerestriksjoner på samvær med venner og jevnaldrende på fritiden. Vi ser at det er rundt dobbelt så stor sannsynlighet for at jenter opplever slike restriksjoner som gutter. Sannsynligheten for opplevde foreldrerestriksjoner reduseres betydelig fra første til siste år på videregående skole. Vi ser videre at verken høyere sosioøkonomisk status i familien eller farens arbeidstilknytning i særlig grad bidrar til å forklare variasjonen i sannsynlighet for foreldrerestriksjoner. Det er likevel en tendens til at høyere sosioøkonomisk status i familien reduserer sannsynligheten noe. Denne tendensen går i samme retning for jenter som for gutter, men er bare statistisk signifikant for jenter. Vi ser videre at religion er viktig for å forklare variasjon i opplevde foreldrerestriksjoner, både med hensyn til trosretning og religionens betydning for hvordan de unge lever sine liv til daglig. Unge som tilhører en muslimsk eller en hinduistisk trosretning, opplever i betydelig større grad begrensninger med hensyn til samvær med venner og jevnaldrende gutter og jenter enn unge uten religiøs tilhørighet. Dette gjelder både jenter og gutter, men særlig jenter. Vi ser også at kristne jenter i større grad enn jenter uten religiøs tilknytning opplever slike foreldrerestriksjoner. Kristne gutter opplever ikke restriksjoner i større grad enn gutter uten religiøs tilknytning. Opplevd trygghet i nabolaget er også en faktor som påvirker sannsynligheten for foreldrerestriksjoner. De som i større grad opplever at det er utrygt å ferdes i nærområdet, opplever også oftere restriksjoner på samvær med jevnaldrende på fritiden. Avslutningsvis i modell A ser vi at dersom foreldre kjenner de fleste av ungdommens venner eller dersom de unge gjør det godt på skolen, er sannsynligheten for å oppleve foreldrerestriksjoner lavere. Denne tendensen går i samme retning for gutter som for jenter, men er bare statistisk signifikant for jenter.

I modell B inkluderer vi i tillegg landbakgrunn. Vi ser at flere av de observerte sammenhengene som ble identifisert i modell A, svekkes. Dette betyr at en del av de observerte sammenhengene, og særlig sammenhengene knyttet til religiøs tilhørighet, kan knyttes til ulik landbakgrunn. Vi ser at forklaringskraften (R^2) øker. Modellen viser likevel fortsatt at det å være muslim er assosiert med økt sannsynlighet for foreldrerestriksjoner. Det å gjøre det bra på skolen er assosiert med lavere sannsynlighet for foreldrerestriksjoner med hensyn til samvær med venner og jevnaldrende. Sammenlignet med majoritetsungdom ser vi at unge med minoritetsbakgrunn i større, og til dels betydelig større, grad opplever foreldrerestriksjoner med hensyn til samvær med venner og jevnaldrende. Dette gjelder særlig unge med landbakgrunn fra Sri Lanka og Pakistan. Den relative forskjellen er særlig stor mellom gutter med majoritetsbakgrunn og gutter med bakgrunn fra Sri Lanka og Pakistan. Her er det viktig å legge merke til at få majoritetsgutter opplever foreldrerestriksjoner i særlig grad. De relative forskjellene vi observerer, blir dermed store. Når det gjelder jentene, er det særlig de med foreldre født i Sri Lanka, Somalia og Pakistan og samlekategori Asia som har høyere sannsynlighet for foreldrerestriksjoner, sammenlignet med jenter med norskfødte foreldre.

For gutter observerer vi ingen sammenheng mellom religiøs tilhørighet og foreldrerestriksjoner når vi i tillegg har tatt hensyn til landbakgrunn. Det gjør vi derimot fortsatt for jenter. Vi ser at muslimske og kristne jenter i større grad enn jenter uten religiøs tilhørighet opplever foreldrerestriksjoner på samvær med venner og jevnaldrende.

Tabell 2. Sannsynlighet for opplevde restriksjoner for deltakelse i kjønnsblandede skoleaktiviteter blant unge fra VG1 til VG3 på videregående skole. Trinnsvis logistisk regresjon (n= 2331).

	Alle				Gutter				Jenter			
	Modell A		Modell B		Modell A		Modell B		Modell A		Modell B	
	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig	Exp(B)	Sig
Kjønn (1=jente)	1,64	*	1,70	*	-							
Klassetrinn (VG1-VG3)	0,99		0,99		0,63	*	0,65		1,33		1,33	
Sosioøkonomisk status (0-3)	0,83		0,96		1,39		1,97	*	0,57	*	0,53	*
Er far i jobb nå? (1=ja)	1,16		1,15		1,37		1,31		1,03		1,06	
Religion eller trosretning (ref. ingen)												
Kristendom	0,55		0,44		0,45		0,28	*	0,94		0,89	
Islam	3,47	**	1,11		2,16		0,64		7,70	**	3,01	
Hinduismen	2,03		1,54		1,14		0,23		4,90		17,41	*
Buddhismen	0,95		0,27		2,23		0,71		0,00		0,00	
Annet	1,34		0,71		1,25		0,64		2,02		1,38	
Religiøs betydning (0-3)	2,10	***	1,94	***	1,90	***	1,66	**	2,36	***	2,39	***
Utrygt nabolag (1=ja)	1,21		1,15		1,46		1,28		1,00		0,95	
Foreldre kjenner de fleste venner (1=ja)	0,49	**	0,51	**	0,64		0,71		0,30	***	0,30	***
Gjennomsnittskarakter (norsk, matte, engelsk)	0,73	**	0,73	**	0,71	*	0,75		0,72	*	0,67	*
Landbakgrunn (ref. Norge)												
Vest-Europa			1,19				0,00				1,12	
Øst-Europa			2,82	*			5,34	*			0,94	
Afrika			4,99	***			12,32	***			1,70	
Asia			6,10	***			10,35	***			3,10	
Sør-Amerika			0,00				0,00				0,00	
Sri Lanka			1,80				11,14	*			0,15	
Pakistan			6,13	***			8,49	**			3,10	
Somalia			6,43	***			10,74	***			3,35	
R ² Cox & Snell	0,13		0,13		0,07		0,09		0,19		0,19	

Signifikansnivå: ***p<0,001, **p<0,01, *p<0,05

Tabell 2 viser resultatene fra en multivariat logistisk regresjon på sannsynligheten for å oppleve foreldre restriksjoner knyttet til utvalgte aktiviteter i regi av skolen. I likhet med analysene i tabell 1 undersøker vi relative forskjeller i sannsynlighet. Tabellen presenterer to modeller (modell A og modell B), der den første inkluderer kjønn, klassetrinn, familiens sosioøkonomiske status, religiøs tilhørighet og betydning, opplevd trygghet i nabolaget, hvorvidt foreldre kjenner ens venner, og gjennomsnittskarakterer. Modell B tar i tillegg hensyn til landbakgrunn.

I tabellens modell A finner vi en relativt liten forskjell mellom gutter og jenter. Jenter er i noe større grad enn guttene utsatt for foreldrerestriksjoner på skoleaktiviteter. Det er ingen observerbar reduksjon i sannsynligheten for foreldrerestriksjoner gjennom videregående skole når vi ser på gutter og jenter samlet. Vi ser derimot at guttene i noe mindre grad opplever slike restriksjoner ettersom de blir eldre. Dette gjenspeiler det generelle bildet fra de deskriptive analysene. Det er færre som opplever restriksjoner i en skolekontekst, og kjønnsforskjellene er mindre. Det er drøyt tre ganger så stor sannsynlighet for at unge med muslimsk religiøs tilhørighet opplever restriksjoner med hensyn til deltakelse i skoleaktiviteter som skoleturer, skoleball, sex- og samlivsundervisning og svømming der både gutter og jenter er til stede, som unge uten religiøs tilhørighet. Vi ser også at religionens betydning (for hvordan man lever sitt liv) har en sterk sammenheng med grad av opplevde foreldrerestriksjoner på skoleaktiviteter. Vi ser også her at bedre skolekarakterer samt i hvor stor grad foreldrene kjenner de unges venner, er assosiert med en lavere sannsynlighet for foreldrerestriksjoner.

Når vi i modell B i tillegg tar hensyn til landbakgrunn, øker ikke modellens forklaringskraft (R^2) i særlig grad. Sammenlignet med majoritetsungdom ser vi likevel at det er høyere sannsynlighet for opplevde foreldrerestriksjoner knyttet til skole blant unge med bakgrunn fra Afrika, Pakistan og Somalia og samlekategori Asia. Sammenlignet med majoritetsgutter er sannsynligheten for opplevde foreldrerestriksjoner til dels betydelig høyere for minoritetsgutter. Ettersom det er svært lav sannsynlighet for foreldrerestriksjoner blant majoritetsgutter, betyr det at de relative forskjellene blir store. For jentene ser landbakgrunn ut til å spille liten rolle med hensyn til foreldrerestriksjoner. Det er særlig religionens betydning for hvordan de lever sine liv til daglig, som påvirker sannsynlighet for opplevde foreldrerestriksjoner i en skolekontekst.

Diskusjon

I denne artikkelen har vi undersøkt tre problemstillinger. For det første har vi kartlagt omfanget av foreldrerestriksjoner knyttet til fritid og skole blant gutter og jenter med og uten minoritetsbakgrunn. Det er blant minoritetsjenter vi finner den høyeste andelen som rapporterer om restriksjoner, uavhengig av hvilke restriksjoner vi ser på. I likhet med Schlytter et al. (2009) og Baianstovu et al. (2019) fant vi at restriksjoner knyttet til aktiviteter og relasjoner på fritiden er langt mer vanlig enn restriksjoner knyttet til skolen, og det er også her vi ser de største kjønnsforskjellene mellom minoritetsjenter og -gutter. For majoritetsungdom fant vi, med ett unntak, som vi kommenterer nedenfor, små kjønnsforskjeller i omfanget av restriksjoner. Vi kan derfor konkludere med at foreldrerestriksjoner både i fritid og skole er sterkt kjønnet for minoritetsungdom, mens de i mindre grad er det for majoritetsungdom.

Hvordan kan vi tolke at omfanget av restriksjoner er lavere i skolekonteksten sammenlignet med på fritiden? En mulig tolkning er at foreldre har tillit til skolen. Skolen er en arena der voksne er til stede og har oversyn. Trolig spiller det også inn at skolen er en obligatorisk arena der man i liten grad kan velge bort aktiviteter, selv om de kan utfordre et konservativt kjønns- og seksualsyn. Dette kan i sin tur innebære en beskyttelse mot å bli kritisert for å la barna delta, slik Friberg og Bjørnset (2019) er inne på i sin analyse av intervjuer med minoritetsforeldre.

Den andre problemstillingen vi undersøkte, var hvordan omfanget av foreldrerestriksjoner endres gjennom tenårene. Her bidrar vår studie med nye funn fordi Ung i Oslo dekker et større aldersspenn enn andre studier. Et hovedfunn var at forskjellene mellom minori-

tetsjenter og de andre kategoriene – minoritetsgutter, majoritetsjenter og -gutter – øker ettersom ungdommene blir eldre. Mer spesifikt så vi at andelen minoritetsjenter som opplever restriksjoner, holder seg stabil, mens andelen ble værende på et lavt nivå eller ble redusert for andre ungdommer. Her er det altså snakk om en mindre gruppe jenter og unge kvinner som erfarer betydelige og vedvarende begrensninger i tenårene.

Den tredje problemstillingen i artikkelen var hvilke faktorer som henger sammen med omfanget av foreldrerestriksjoner. Vi fant at minoritetsjenter generelt har lavere sannsynlighet for bli begrenset i skolekonteksten når familiens sosioøkonomiske status er høy. Når vi tok hensyn til landbakgrunn, fant vi derimot at verken sosioøkonomisk status eller fars arbeidsmarkedstilknytning bidro til å forklare variasjon i særlig grad. Det betyr at sannsynligheten for at foreldre født for eksempel i Somalia, begrenser unge, er omtrent den samme om de har høy eller lav sosioøkonomisk status.

Vi fant også, i tråd med både Følner et al. (2018) og Friberg og Bjørnset (2019) at religion bidrar til å forklare restriksjoner. Betydningen av religiøs tilhørighet og graden av religiøsitet ble imidlertid svekket når vi tok hensyn til landbakgrunn. Dette gjaldt særlig for unge hinduer. Det var kun var islam som trosretning samt graden av religiøsitet (uavhengig av trosretning) som økte sannsynligheten for restriksjoner i skolen. Etter kontroll for landbakgrunn var det imidlertid kun graden av religiøsitet som har betydning. En tolkning er at det primært er i svært religiøse muslimske familier at foreldre begrenser unges deltagelse i aktiviteter i skolen, og at dette kan handle om strenge idealer for kjønnssegregering.

I likhet med Friberg og Bjørnset (2019) har vi i denne undersøkelsen hatt mulighet til å inkludere foreldres landbakgrunn i analysene. Vi har sett på relative forskjeller mellom majoritetsunge og minoritetsunge med ulik landbakgrunn og undersøkt om disse forskjellene var ulike for gutter og jenter. Overordnet fant vi at landbakgrunn tilførte relativt lite statistisk forklaringskraft i analysene, men noe mer for gutter enn for jenter. I analysen av gutter og jenter sammen så vi at unge med bakgrunn fra Sri Lanka, Pakistan og samlekategorien Asia var de som med størst sannsynlighet opplever foreldrerestriksjoner på fritiden. Gutter med somalisk bakgrunn hadde relativt liten sannsynlighet for restriksjoner (sammenlignet med majoritetsgutter), mens jenter med somalisk bakgrunn opplevde høy sannsynlighet for restriksjoner sammenlignet med majoritetsjenter. At gutter med foreldre fra Somalia har lav sannsynlighet for foreldrerestriksjoner sammenlignet med andre minoritetsgrupper, er i tråd med tidligere kvantitative (Øia, 1996, 1999) og kvalitative studier (Engebriksen & Fuglerud, 2004, 2007, 2009). I en studie av ungdom med somalisk og tamilsk bakgrunn diskuterer Engebriksen og Fuglerud (2007, s. 35–42) om mange enslige mødre med lav inntekt og mange barn i den somaliske gruppen kan være noe av forklaringen på at guttene her opplever mindre foreldrerestriksjoner. Foreldrerestriksjoner i tamilske familier, både for gutter og jenter, diskuteres på sin side i lys av blant annet høye utdanningsambisjoner i familiene. Utdanningsambisjoner som begrunnelse for foreldrerestriksjoner har også vært tema i studier av ungdom med ulik innvandringsbakgrunn (Kindt, 2018; Leirvik, 2016) og kan være en relevant forklaring også på den relativt høye graden av foreldrerestriksjoner blant gutter med pakistansk bakgrunn.

Hvordan kan vi så forstå foreldrerestriksjoner som fenomen med bakgrunn i våre analyser? En tolkning er, slik vi var inne på i innledningen, at restriksjoner er et uttrykk for at foreldre ønsker å beskytte unge mot situasjoner eller relasjoner de ikke anses som modne nok til å håndtere. I tråd med en slik tolkning vil graden av restriksjoner reflektere variasjon i synet på når jenter og gutter er modne nok til å inngå for eksempel kjærestereelasjoner. Videre vil graden av restriksjoner kunne forstås som en indikasjon på om foreldre opplever nærmiljøet som trygt, eller om de vil beskytte barn fra risiko ved å begrense deres bevegel-

sesfrihet. En alternativ tolkning er at restriksjonene er et uttrykk for at foreldre ønsker å få unge til å opptre i tråd med minoritetsgruppens normer, og at dette særlig gjelder normer knyttet til seksuell ærbarhet og det å skulle være jomfru før ekteskap for jenter. Dette er i stor grad premisset for politiske tiltak med utgangspunkt i policy-begrepet negativ sosial kontroll.

I vår analyse ser vi tendenser i begge retninger – altså at restriksjoner kan dreie seg både om beskyttelse og problematisk kontroll. Funn som bygger opp om beskyttelse som tolkning, er for eksempel at oppfatningen av nabolaget som utrygt bidrar til å forklare foreldre-restriksjoner både for gutter og jenter. At majoritetsjenter rapporterer at de ikke får lov til å overnatte uten voksne til stede like ofte som minoritetsgutter på starten av ungdomsskolen, kan også være en indikasjon på at foreldre beskytter unge jenter – for eksempel ut fra en tanke om seksuell sårbarhet. Samtidig vil det i mange sammenhenger være reelle spenninger mellom beskyttelse og kontroll som gjør det å trekke klare grenser mellom rimelig og for streng kontroll til en krevende øvelse.

Vår undersøkelse viser imidlertid at det med tanke på likestilling og selvbestemmelse er grunn til å bekymre seg for en mindre gruppe jenter og unge kvinner. Deres ungdomstid preges av strengere restriksjoner enn det andre unge opplever helt fram til myndighetsalder. At kontrollen vedvarer, kan tyde på at kontroll av kvinners seksualitet før ekteskapet er en sentral motivasjon, slik tidligere kvalitative studier har vist (Björktomta, 2019; Bredal, 2006; Bredal & Melby, 2018).

Vår studie har noen begrensninger. I motsetning til andre nordiske studier (Schlytter et al., 2009; Baianstovu et al., 2019; Følner et al., 2018) har vi ikke informasjon om hvordan ungdommene oppfatter begrunnelsen for restriksjonene – for eksempel om de mener at de skal beskytte familiens ære. Vi kan heller ikke si noe om hvorvidt de unge innordner seg restriksjonene, eller hvorvidt og hvordan foreldrene håndhever dem. En videre begrensning er at det er en god del informasjon knyttet til de unges bakgrunn vi ikke har klart å ta hensyn til. Dette gjelder blant annet botid i Norge og familiens migrasjonshistorie for øvrig. Dette er bakgrunnsinformasjon som kan tenkes å påvirke grad av foreldre-restriksjoner. Sist, men ikke minst er det viktig å minne om at denne studien er basert på Oslo-ungdoms erfaringer og ikke nødvendigvis kan generaliseres til resten av landet.

Konklusjon

Ifølge norsk lov har barn rett til beskyttelse og omsorg, noe som innebærer at foreldres restriksjoner ikke bare kan være legitime, men også påkrevde. Dette gjelder særlig de yngre barna, men avhengig av hva restriksjonene gjelder, også for eldre barn og ungdommer. Samtidig har barn og unge rett til med- og selvbestemmelse på en rekke områder, minimum ved myndighetsalder og ofte tidligere. Det å sosialisere barn på en måte som innebærer at de ikke får utøve gradvis mer selvbestemmelse, kommer dermed i konflikt med lovverket.

Som vi har sett, har foreldre-restriksjoner i minoritetsfamilier fått økende oppmerksomhet i nordisk offentlighet. Minoritetsforeldres grensesetting har blitt forstått som illegitime begrensninger av barn og unges autonomi, mens et beskyttelsesperspektiv langt på vei har vært fraværende. Kritikere framholder at denne bekymringsdrevne diskursen er basert på negative stereotypier og generaliseringer og dermed bidrar til urimelig stigmatisering av hele grupper av foreldre. På et mer generelt samfunnsnivå har diskursen en identitetsskape og nasjonsbyggende funksjon, blir det hevdet (Honkatukia & Keskinen, 2018; Keskinen, 2011, 2017). Gjennom en ensidig framstilling av innvandrerfamilier som autoritære og ulikestilte framstår majoritetsfamilier som demokratiske og likestilte per se. Demokrati og

likestilling er konstituerende elementer av de nordiske nasjoner, og gjennom denne polariseringen konstrueres noen befolkningsgrupper som utenfor det nasjonale fellesskapet. I dette perspektivet knyttes altså bekymringen for minoritetsbarns rettigheter til en ekskluderende diskurs.

Det er både legitimt og viktig å påpeke at et ensidig negativt søkelys på foreldrepraksiser i bestemte befolkningsgrupper kan virke stigmatiserende. Forskning viser at innvandrerforeldre opplever å bli mistenkt eller anklaget for å være strengere enn de er fordi de har en bestemt landbakgrunn (Smette & Rosten, 2019). Også kritikken av mer overordnede ekskluderende mekanismer har noe for seg. Likevel ser vi behov for å nyansere dette bildet ved å plassere dagens bekymring for minoritetsbarns rettigheter inn i en bredere historisk kontekst. Andresen og medforfattere (2011) har gjort en komparativ analyse av nordisk barndomspolitik i det 20. århundre. Her framhever de hvordan bekymringen for ekskluderte og diskriminerte barn har vært en sentral drivkraft i politikktviklingen lenge før Norden ble innvandringsland. Utover 1900-tallet ble stadig flere barn (og dermed deres foreldre) innlemmet i det vi her kan kalle nasjonens barnebefolkning ved at de ble likestilte med hensyn til rettigheter. Et eksempel gjelder barn født utenfor ekteskap som tidligere ikke hadde de samme rettigheter til arv som såkalt «ektefødte» barn. I lys av et slikt historisk perspektiv kan bekymringen for at enkelte barn og unge ikke har likeverdig rett til deltakelse og medbestemmelse, ses som en kamp mot diskriminering og dermed inkludering av en «ny» gruppe barn og unge i nasjonen.

Om artikkelen

Artikkelen er finansiert av Kunnskapsdepartementet gjennom prosjektet Ungdom, ærbarehetsnormer og sosial kontroll under Voldsprogrammet ved NOVA, OsloMet. Vi vil takke to anonyme fagfeller, redaktørene, Anders Bakken og forskergruppen Living the Nordic Model ved Universitetet i Oslo for konstruktive innspill til artikkelen.

Referanser

- ALS-Research. (2011). Ung i 2011 – Nydanske unges opplevelse af social kontrol, frihed og grænser. Hentet fra: www.alsresearch.dk/uploads/Publikationer/Ung-i-2011-Rapport.pdf <https://www.alsresearch.dk/uploads/Publikationer/Ung-i-2011-Rapport-med-alle-bilag.pdf>
- Andresen, A., Gardarsdóttir, Ó. & Janfelt, M. (2011) *Barnen och välfärdspolitiken. Nordiske barndomar*. Stockholm: Dialogos.
- Baianstovu, R., Strid, S., Cinthio, H., Gramnaes, E.S. & Enelo, J.-M. (2019). *Heder och samhälle: Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Working Papers and Reports Social Work 17. Örebro: Örebro Universitet. Hentet fra: <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1375562/FULLTEXT01.pdf>
- Bakken, A. (2018). Ung i Oslo 2018. *NOVA Rapport 6/2018*. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet.
- Bakken, A., Frøyland, L.R. & Sletten, M.A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdataundersøkelsene*. NOVA Rapport 3/16. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet.
- Berggren, H., & Trägårdh, L. (2010). «Pippi Longstocking: The autonomus child and the moral logic of the Swedish welfare state». I H. Mattson & S-O. Wallenstein (Red.), *Swedish Modernism: Architecture, consumption and the welfare state* (s. 50–65). London: Black Dog Publishing
- Björktomt, S.-B. (2019). Honor-Based Violence in Sweden – Norms of Honor and Chastity. *Journal of Family Violence*, 34(4), 449–460. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10896-019-00039-1>
- Bredal, A. (2006). *Vi er jo en familie*. Oslo: Unipax.

- Bredal, A. (2011). *Mellom makt og avmakt. Om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll*. ISF-rapport 4:2011. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Bredal, A. & Melby, E.R. (2018). Sårbarhet og styrke. Barnevernets møte med minoritetsjenter utsatt for vold og sterk kontroll. *NOVA Rapport 9:2018*.
- Brown, B.B. & Mounts, N.S. (2007). The cultural context of family-peer linkages in adolescence. *New directions for child and adolescent development*, (116), 1–15. Doi: <https://doi.org/10.1002/cd.185>
- de Knop, P., Theeboom, M., Wittock, H. & de Martelaer, K. (1996). Implications of Islam on Muslim Girls' Sport Participation in Western Europe. Literature Review and Policy Recommendations for Sport Promotion. *Sport, Education and Society*, 1(2), 147–164. Doi: <https://doi.org/10.1080/1357332960010202>
- Engebriksen, A. & Fuglerud, Ø. (2004). Somalisk og tamilsk ungdom. I Ø. Fuglerud (Red.) *Andre bilder av de andre. Transnasjonale liv i Norge*. Oslo: Pax.
- Engebriksen, A. & Fuglerud, Ø. (2007). Ungdom i flyktningfamilier. Familie og vennskap-trygghet og frihet. *NOVA Rapport*, 3/2017. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet.
- Engebriksen, A. & Fuglerud, Ø. (2009). *Kultur og generasjon. Tilpasningsprosesser blant somaliere og tamiler i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Friberg, J.H. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. Fafo-rapport 2019:01. Oslo: Fafo.
- Følner, B., Johansen, S.A. & Hansen, G.E. (2018). *Unge oplevelser af negativ social kontrol*. København: ALS Research APS.
- Ghadimi, M. (2019). När vänner av motsatt kön inte tillåts. *Barn*, 1, 27–46.
- Gill, A.K. (2014). Introduction: 'Honour' and 'Honour'-Based Violence: Challenging Common Assumptions. I A.K. Gill, C. Strange & K. Roberts (Red.) (2014). «Honour» *Killing and Violence: Theory, Policy and Practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Hafstad, G.S. & Augusti, E.M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12–16 år*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. NKVTS-rapport 4:2019. Oslo: NKVTS.
- Honkatukia, P. & Keskinen, S. (2018). The social control of young women's clothing and bodies: A perspective of differences on racialization and sexualization. *Ethnicities*, 18(1), 142–161. Doi: <https://doi.org/10.1177%2F1468796817701773>
- Högdin, S. (2006). Var går gränsen? *Sociologisk Forskning*, 43(4), 40–65.
- Idriss, M.M. & Abbas, T. (Red.). (2011). *Honour, violence, women and Islam*. Abingdon: Routledge.
- Jensen, M.K., Følner, B., Egede Hansen, G. & Tuft, A.L. (2018). *Omfang og karakter af negativ social kontrol i grundskolens 6.–8. klasse*. København: ALS Research APS.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/e570201f283d48529d6211db392e4297/handlingsplan_rettet-til-a--bestemme-over-eg-et-liv.pdf
- Keskinen, S. (2011). Troublesome Differences: Dealing with Gendered Violence, Ethnicity and Race in the Finnish Welfare State. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 12(2), 153–172. Doi: <https://doi.org/10.1080/14043858.2011.622075>
- Keskinen, S. (2017). Securitized Intimacies, Welfare State and the «Other» Family. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 24(2), 154–177. Doi: <https://doi.org/10.1093/sp/jxx002>
- Kindt, M.T. (2018). Right choice, wrong motives? Narratives about prestigious educational choices among children of immigrants in Norway. *Ethnic and Racial studies*, 41(5), 958–976. Doi: <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1312009>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/e570201f283d48529d6211db392e4297/handlingsplan_rettet-til-a--bestemme-over-eg-et-liv.pdf
- Lee, E.H., Zhou, Q., Ly, J., Main, A., Tao, A. & Chen, S.H. (2014). Neighborhood characteristics, parenting styles, and children's behavioral problems in Chinese American immigrant families. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 20(2), 202–212. Doi: <https://doi.org/10.1037/a0034390>

- Leirvik, M.S. (2016). «Medaljens bakside»: Omkostninger av etnisk kapital for utdanning. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 57(2), 167–198. Doi: <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2016-02-03>
- Mossige, S., Smette, I. & Torgersen, L. (2006). Seksuell lavalder: Til besvær eller beskyttelse?. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 6(2).
- NOU 2012: 15. *Politikk for likestilling*. Oslo. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-15/id699800/>
- NOU 2019: 19. *Jenterom, gutterom og mulighetsrom. Likestillingsutfordringer blant barn og unge*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-19/id2677658/>
- Pfister, G. (2000). Doing Sport in a Headscarf? German Sport and Turkish Females. *Journal of Sport History*, 27(3), 497–524. Hentet fra: <http://www.jstor.org/stable/43609781>
- Romich, J. (2009). Trying to keep children out of trouble: Child characteristics, neighborhood quality, and within-household resource allocation. *Children and youth services review*, 31(3), 338–345. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.08.002>
- Schaefer, E.S. (1965). Children's Reports of Parental Behavior: An Inventory. *Child Development*, 36(2), 413–424. Doi: <https://doi.org/10.2307/1126465>
- Schlytter, A., Högdin, S., Ghadimi, M., Rexvid, D. & Backlund, Å. (2009). *Oskuld och heder: En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm: Stockholms stad.
- Shigeto, A., Grzywacz, J.G. & Cui, M. (2019). Parental Control for Latinas and Non-Latinas: Implications for Emerging Adult Mental Health. *Journal of Child and Family Studies*, 28(4), 1071–1083. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01345-4>
- Smetana, J. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current Opinion in Psychology*, 15, 19–25. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.012>
- Smette, I. & Rosten, M. (2019). *Et iakttatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge*. NOVA Rapport 3:2019. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet.
- Socialstyrelsen. (2007). *Frihet och ansvar – En undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själve bestämma*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Udlændinge-og-integrationsministeriet (2017). *Medborgerskap, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark 2016*. København: Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet. Hentet fra <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/arkiv/medborgerskab-ligebehandling-og-selvbestemmelse-i-danmark-2016>
- Ungdomsstyrelsen. (2009). *Gift mot sin vilja. Rätten att själv få välja vem man ska gifta sig med*. .
- United Nations (2019). Standard country or area codes for statistical use (M49). I *Methodology*. UN Statistics Division.
- Walseth, K. & Fasting, K. (2003). Islam's View on Physical Activity and Sport: Egyptian Women Interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(1), 45–60. Doi: <https://doi.org/10.1177/10126902030381003>
- Øia, T. (1998). *Generasjonskløften som ble borte: ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen Akademiske.
- Øia, T. (1999) Foreldre og barn mellom tradisjonalt og modernitet. I A.M. Jensen & E. Backe-Hansen (Red.), *Oppvekst i barnets århundre: historier om tvetydighet* (s. 235–252). Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Aarset, M.F. & Sandbæk, M.L. (2009). *Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst*. ISF-Rapport 2009:7. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Appendiks

Tabell a1. Beskrivende statistikk for uavhengige kategoriske variabler. All variabelstatistikk, med unntak av klasstrinn, inkluderer kun unge fra VG1 til VG3.

		Antall	Prosent
Klasstrinn	8. trinn	1617	19,7
	9. trinn	1558	19,0
	10. trinn	1438	17,5
	VG1	1462	17,8
	VG2	1130	13,8
	VG3	1007	12,3
	Total	8212	100,0
Far (mor) i jobb nå	Ja	2674	86,8
	Nei	405	13,2
	Total	3079	100,0
Tilhørighet til religion/trosretning	Jeg tilhører ingen religion eller trosretning	1337	39,1
	Kristendommen	1182	34,6
	Islam	660	19,3
	Hinduismen	81	2,4
	Buddhismen	43	1,3
	Annet	113	3,3
	Total	3416	100,0
Religionens betydning for hvordan livet leves i hverdagen	Religion har ingen betydning	1680	49,1
	Religion betyr lite	905	26,5
	Religion betyr ganske mye	457	13,4
	Religion er svært viktig	379	11,1
	Total	3421	
Føler seg utrygg ute på kvelden i nabolaget	Trygg	2847	84,4
	Utrygg	525	15,6
	Total	3372	100,0
Foreldre kjenner de fleste venner	Nei	627	17,7
	Ja	2912	82,3
	Total	3539	100,0
Landbakgrunn	Norge	1825	61,6
	Vest-Europa	61	2,1
	Øst-Europa	125	4,2
	Afrika	146	4,9
	Asia	346	11,7
	Sør-Amerika	41	1,4
	Sri Lanka	95	3,2
	Pakistan	190	6,4
	Somalia	132	4,5
	Total	2961	100,0

Tabell a2. Beskrivende statistikk for uavhengige numeriske variabler. Inkluderer kun unge fra VG1 til VG3.

	Antall	Minimum	Maksimum	Gj.snitt	Std.avvik
Sosioøkonomisk status (0–3)	3594	0,00	3,00	2,03	0,68
Gjennomsnittskarakter (norsk, matte, engelsk)	3204	1,00	6,00	4,12	0,87